

2. szám.

ISKOLAI LAP,

protestans növelészeti közlöny.

Szeged, 1861. március 20.

Felelős szerkesztő:
Szeberényi Lajos.
(Lakása: Elésház utca, 35-dik szám.)
Főmunkatárs: **Vince Sándor.**

Megjelen:
Mindenhónap 10., 20. és 30-dikán.
Előfizetési díja:
Egész évre 2 forint, félévre 1 for.

(Folytatás.)

2. Bizonyos az, hogy előmenet csak ott lehet, hol a tanító és tanítvány közt rokonszenv van. Ez egyebek között, úgy érhető el, ha a tanító növendékeinek barátja és atyja, nemcsak az iskolában társalog azokkal, hanem azonkívül is. Csak így nem fogják elkerülni az iskolából elmenésök után, mi pedig egyetlen föltétel, hogy reájok jótékonyan hathasson; az iskolán kívül is oktatójok, vezérök legyen. De kérdezhetik némelyek: mik lehetnek a módok, melyek által ez elérhető?

a) Könyveket ad azoknak olvasni. Ha a tanító úgy járt el az iskolában növendékei körül, mint eljárnia kelle, ha velök ott a tanulást és tudományt meg nem unatta, azok továbbra is örömet és készen tanulnak, kivált ha oly könyvhöz jutnak, mely lelkökhöz beszél, minők leginkább a történelmi és vallásos tárgyuak. Azért a tanító volt növendékeit időről időre ilyenekkel látja el, s az olvasottakról őket kikérdezi, a szükségesekben felvilágosítja. Jól van, — mondja egy némely — de vajjon van-e az anyagilag szigorú körülmények között élő tanítónak módjában, hogy nemcsak magának, hanem másoknak is könyveket szerezzen? Ha nincs módja, van ügyessége, állítson iskolai, állítson községi könyvtárakat. Kezelje azokat úgy, mint Isten tudnia adta, és mások e részben előtte jó példával mennek elől. Bizonyos lehet, hogy a süker nem marad el.

b) Mind az élet, mind a halál az ember nyelvének hatalmában van. Senkire nézve nem inkább igaz ez, mint a tanítóra. Nyájas, szeretetteljes beszéd lebilincseli ő hozzá nemcsak időszerinti, hanem volt tanítványait is; míg dölyfös fel-fuvalkodott viselet eltaszítja azokat tőle. Legyen azért a tanítónak jelszava nyájasság és szelidség, mint mindenki, de különösen az iskolából kikerült ifjúság irányában. Nyájasság, szelidség beszédben és cselekedetben.

c) „Az egészségeseknek nincs szükségök orvosra, hanem a betegeknek“ mond az irás. „A jó szeműeknek nem kell kalauz, hanem a vakoknak.“ Beteg és orvos, vak és kalauz viszonya van az ifjúság és tanító közt. Ki merné állítani, hogy az ifjúság mindig böles eszére hallgatva eselekszik? Ki mondani, hogy minden kezdeményezésnél számot vet önmagával? Hogy az indulatok rohamain és szenvedélyek árján soha nem bocsátja élte hajóját? Ha így, ki lehetne annak a szülőkön kívül illetékesebb tanácsadója, vezetője, mint a tanító, ki iránt az már édes önodaadással viseltetik? De hogy tegye magát vele érintkezésbe? Látogassa meg szülei házában. Látogassa meg különösen mulatságaiban. Az embert sehol jobban nem lehet megismerni, mint fesztelen társaságban. Ilyen pedig különösen a falusi ifjúságé. Keresse fel tehát a tanító ezen mulatságokat; ha azok oly helyen tartatnak, melyre mennie állása megalaesonyítása nélkül lehet, péld. magánházaknál. Azon tisztelet, melylyel az ifju volt tanítója iránt viseltetik, visszatartja őt ennek szeméi előtt a törvény és illem határait legkevésbé is áthágni. Ez gyakor izben történvén, minthogy az ember a megszokás rabja, az illem és törvény korlátain belül eselekedni a megszokás által második természetévé válik. Továbbá itt ismerhetvén ki mindeniknek jó és rossz tulajdonát leginkább, képesebb lesz amazokat ápolni, növelni, ezeket tisztogatni, nyesegetni, mint különben. Mintha hallanám némely szigoru erkölestánítók ez eljárás elleni kárhoztatását? Mintha hallanám némely szenteskedők feddőzését: „Ime a ti mesteretök a bünösökkel és publikanosokkal eszik.“ Ezeknek én az irás szavaival s a legnagyobb tanító példájával felelek: Vajjon nem a betegeknek van-e orvosra, nem a vakoknak van-e vezetőre szükségök? Aztán az Üdvözítő nem Izrael háza elveszett juhái közt járt-e? Nem társalgott-e épen azokkal, kiket ama szenteskedők megvetettek? Nem látogatta-e meg a mulatságokat péld. Kánában? És nem épen azért volt-e a legnagyobb tanító, hogy mint maga mondta, nem azért jött, hogy az igazakat, hanem hogy a bünösöket hívna a megtérésre? Nem épen azért-e, hogy beszédé-

vel és cselekedetével mindeneket maga után vont? Hadd szórja hát a világ a maga kárhoztatását, kövesse minden tanító amaz „egy mester“ példáját, látogassa meg különösen a mulatozó ifjúságot. De ne feledje soha, hogy „ő a földnek sava, ha pedig a só megízetlenül, mivel sózzák meg? Nem jó aztán semmire, hanem hogy kivetessék, és eltapodtassék mindenektől.“ Ne feledje, hogy „ki korpa közé elegyedik, megeszi a disznó.“ Legyen beszéde és cselekedete olyan, hogy abból megítélthessék igaznak lenni. Ne felejtkezzék el arról, mit különösen neki és hivataltársainak mondott az Üdvözítő: „Ugy fényljék világosságtok az emberek előtt, hogy mások is lássák jó cselekedeteiteket és dicsőítsék mennyei atyátokat.“

d) Az ifjakkali társalgásnak az ő mulatságaik meglátogatásán kívül van még más módja is, mely kevésbé esik alá a világ kárhoztatásának, midőn t. i. a tanító volt növendékeit, hogy elvonja az imitt amott ledérkedéstől, magához gyűjti, télben különösen a hosszú estvéken, nyárban pedig vasárnapokon. De mi lenne aztán célja ez összejövetelnek? E kérdésre példával felelek. Ismertem tanítót, ki volt tanítványait a téli estvéken magához hívá, ott azokat énekekre, dalokra tanítá. Tanulságos történeteket olvasott előttök. Különféle tárgyú kérdéseket tűzött ki. S ez által bámulandó sükért ért el. Nem épen ilyen-e a némely helyeken már virágzásnak örvendő mesterlegény-egylet? Ugyanő a leányokat, hogy elvonja az erkölesrontó fonóházaktól, az iskolaházban engedé egybegyűlni, maga vagy segédje rendesen ott volt velök. És az önkéntes vendégek kimaradozására legkevesebb panasz sem volt. Nyárban pedig, akkor még a vasárnapi iskola nálunk szokatlan lévén, reggeli isteni tisztelet előtt a kikerült iskolások a rendes tanulókkal önkéntesen sorba ültek a padokon, s a bibliamagyarázatot ezekkel együtt hallgatták; délelőtti istenitisztelet után szintén ezt tették. Nem volt-e ennek jó következése? E kérdésre feleljen meg minden olvasó önmagának. De előbb gondolja el: Mit szokott rendesen a falusi fiatalság a hosszú téli estvéken csinálni? Mit nyári vasárnapokon, különösen délután? Hogy iménti eljárás gyakorlatban kivihetlen, nem engedem meg, újjal tudván még ma is mutatni imént felhoztam példára. A tanító tiszte végre

e) A vasárnapi iskolák életbeléptetésén s virágoztatásán munkálni. Ezek szervezése stb. jelen értékezés körét meghaladja. Ha kívántatik, értekező vesz magának bátorságot e részbeni elvét s tapasztalait közé tenni.*)

*) Köszönettel veendjük

3. A gyermeket jelen körülmények közt nem az iskola, hanem a család neveli. Azért ha a tanító az iskolát jelen félszeg s egyoldalú irányától eltéríteni s azt, mennyire lehet, nevelő intézetté tenni akarja: nem lehet neki a családi nevelést számba nem venni; legalább ismernie kell azt, ha helyes irányu, hogy annak ellene ne munkáljon, ha ellenkezőleg van, azt javíthassa. Ez okaért:

a) Látogassa meg a tanító növendékei szülőit, tudakozódjék azok nevelési elvei felől, ha helyeseknek találja ezeket, nyilvánítsa elismerését s méltánylását, ellenben pedig ügyekezze őket szeliden, szeretettel a jobbról meggyőzni. Ismertesse meg azokkal gyermekeiket, ő azokat jobban ismerheti, nem lévén irányukban oly elfogult mint a szülők, kik szeretetük miatt azok hibáit ritkán szokták meglátni, minthogy a szeretet — mint mondják — vak. Ne palástolja el ferdeségeiket sem. Igaz, hogy itt gyakran áll a példaszó: „Szólj igazat, betörök a fejed.“ De ha a szülők meggyőződnek, hogy a tanító jó akarattal viseltetik ő irántok és gyermekeik iránt, csak meg fogják köszönni az adott felvilágosítást és értesítést, mely a gyermeknek nemesak jelenére, hanem jövőjére is kiterjedhet. Ismerni kellvén a tanítónak tanítványai hajlamát, azok egy vagy más tárgy iránybani kisebb vagy nagyobb vonzalmát, köre is nagyobb lévén, mint az egyszerű falusi népé: jobban választhat azok számára pályát. Mi sok függ e részben a tanítótól, bizonyítja azon eset, hogy egy bizonyos 600 lélekkel bíró faluban egyetlen tanító 6—8 év alatt 18 gyermeket küldött a főiskolába, kik közül öthatodrészt lelkész, tanár, tanító stb. lett. A szülői háznál fogván pedig maradni, mindezen sok szép tehetség elvesz, nem fejthetvén azt ki a legegyszerűbb falusi élet, s az ezzel együtt járó mindennapi foglalkozás. Ezen tanító elhunyván, azóta 18 év alatt sem lépett tanulói pályára 6—8, ezek sem lettek méltó utódai honfitársaiknak. Ki merné állítani, hogy amott a tanító nem úgy járt el, mint eljárni kelle? Valóban boldog az egyház, kit az Úr ily kertészszel áldott meg. De boldog ez is, kinek oly sok férfi köszöni hírét nevét, s földi jólétét.

Nem elég, hogy a tanító a helységben lévő házakat sorba járja. Nem is azt akarom én. Hanem hogy személyválogatás nélkül gazdagot és szegényt barátságára méltasson. Nem is azt akarom, hogy van vagy nincs ok reá, sorba menjen mindenkihez, de találjon arra alkalmat és okot. Az én tanítóm beteg tanítványait különbség nélkül meg szokta

látogatni. Mi jól esik ez a szülőknek, magáról tudhatja mindenki, ki valaha ily körülmények közt volt. Továbbá a kiválólag jeles tanulók szülőivel teszi ezt. Ez egy neme a kitüntetésnek. Végre a kötelességeikről megfélekedezni szokott szülőkkel eszközöl találkozást. Ezeket szeliden, szeretettel figyelmezteti.

b) A tanítónak találkozása a szülőkkel nemesak ezek házánál történhetik. A viszonzosság elve szerint kiket meglátogat, azok is meglátogatják őt, sőt lehet, hogy egy vagy más részben segítségére szorulnak. Ha ő tiszta szívvvel s örömmel szolgál, tanácsosal minden esetre, de ha körülményei engedik, másképen is: a szeretetnek, tiszteletnek oly kötelet fonja maga és szülők közé, mely soha el nem szakad, hanem egybeköti, egygyé forrasztja mintegy a családot az iskolával. Csak így leend a tanító munkálkodása sikerdús. Csak így nem lesz ő hasonló azon tanítókhöz, kiktől az Üdvözítő azt mondja: Máté XXIII: 3... „Mindeneket, melyeket nektek parancsolnak, hogy megtartsátok, megtartsátok és megcselekedjétek: de az ő cselekedeteik szerint ne cselekedjétek, mert ők mondják, de nem tartják meg...” A család és iskola között másik közvetítő a tanító.

Zsindely István.

(Vége köv.)

TÁRCA.

Belföldi tanügyi szemle.

— Szeged. Noha lapunk céljával nem közvetlenül összefüggő, de mindenesetre a növelés-barátokat is érdeklő két munkát említünk meg, melyek a mult hetekben Burger Zsigmond kiadásában megjelentek. Egyik: A nemzeti művelődés alapja. Irta Karesanyéki G. álnév alatt városunk egyik mély gondolkozású tanfőria. A másik az országosan ismert Lövfőrabbi műve: Történelmi és vallástudományi értéközések.

— Pest. Az itt mart. 1-je óta megjelenő Feierabend című néplap négy darab arany jutalmat tűz ki oly értéközésre, melynek tárgya a népiskola és szorgalmas iskolalátogatás fontossága. A pályamunkák april végeig a szerkesztőséghez utasítandók. — Olvasóinkat is figyelmeztetjük a következő című, nagyon korszerű munkára: A magyar királyság földrajza az alkotmányos felosztás szerint. Iskolai és magán használatra írta Batizfalvi István. Osterlamm Károi tulajdona.

— B. Csaba. marc. 11-én. E tavasszal ismét egy új iskolát építünk, s így lesz a reál-gymnaziumon, leánynövel-
dén és kisdedovón kívül 11 népiskolánk. A múlt hónapban
tartott vizsgákon a növendékek létszámát így találtuk:

Jelen volt fiú 1106, leány 1025 — 2131.
Kimaradt „ 75, „ 80 — 155.*)

Összesen fiú 1181, leány 1105 — 2286.

Azonkívül a kisdedovóban	48
Reál-gymnaziumban	73
2 tanyai iskolában	64
Leánynöveldeben	30

215

Vagyis összesen 2501 növendék, s miután az egyház népessé-
ge mintegy 21,000 lélek: esik minden 100 után 12, a mi
minden esetre kielégítő.***) Egyébiránt az egyházi és iskola-
ügy ez évben azzal is gyarapodott, hogy a szőlőkben egy
esinos, 1200 frtba került imaházat, a bodzási pusztán pedig
egy tanyai iskolát építettünk, s a tanítói állomást 80 frttal,
20 köb. búzával, 10 köb. árpával, egy hold földdel, fűtővel
dotálván, oda levitá tanítóul Kucelnik János, hittanjelöltet
hívtuk meg, ki állomását már el is foglalta. *Haan Lajos.*

* Selmeéről írják a Prot. egyh. és isk. lapnak: Azon
körülmény, hogy a tanévben a lyceumban vagy tiz egyház ke-
resett tanítót vagy tanítósegédet, és vagy senkit sem lehet
küldeni, vagy csak olyat, ki arra, mint kelljen népet növelni,
semmi útmutatást nem kapott, a tanári kart azon gondolatra
birta, hogy jövő tanévben tanítóképezdei pályát nyisson, hol
a növendékek legalább rövid methodikát s didaktikát hallgas-
sanak. Ily képezde, igaz, csak függeléke lesz a lyceumnak;
annyit nem fog nyújthatni, mennyit ily nemű jól szervezett,
önálló intézet nyújt: de ez is jobb lesz a mostani semminél.
s alapúl fog szolgálni egy előbb utóbb létesítendő tökéletes
szervezetű képezdének.

* Acsa. (Pest megye) B. Prónay Gábor, ez egyház fel-
ügyelője e nyári székhelyének iskolájára terjesztette ki legkö-
zelebb figyelmét, s azt — miután helységünkben eddig a ma-
gyar nyelv tanítása mellőztetett — e hiány megszüntetése
tekintetéből előlegesen tiz győri énekeskönyvvel megaján-
dékozta.

(Prot. egyh. és isk. l.)

*) Leginkább a dühösködő vörhőny következtében.

***) Az arány lehetne kedvezőbb is, de így is kielégítő, ha ugyan
a lélekszám nem több 21,000-nél.

Szerk.

— **Bécs.** A múlt iskolai évben az itteni r. katolikus nyilvános elemi iskolákat 35,000, az ipartanodákat pedig 2200 tanítvány látogatta.

— **Ausztria.** A Gusztáv-Adolf intézet rölapja 27. számában a morva, cseh és sileziái evang. iskolák állapotáról tudósít. E szerint a tanügy e koronaországokban még nagyon alacsony fokon áll. Morvaországban 4000 reform. gyermek közül 1716, Sileziában pedig mintegy 600 kath. iskolába jár. A nevezett három koronaország protestans lakossága mintegy 130,000 s összesen 3000-nél több gyermek van más vallású iskolákra utasítva. E baj megszüntetése végett Bécsben s Bielitzben tanítói képezdek terveztetnek, melyeknek gyámolítását a mondott intézet sűrgeti.

— **Prága.** Valamint Magyarországon — írja az Allg. d. Lehrerzeitung — úgy Prágában is a német tannyelvet kezdik kiküszöbölni. Legközelebb a prágai iskolai felügyelőség is azon utasítást kapta, hogy miután az óvárosi kerületben 3349 gyermek cseh, 26 német és 123 cseh és német: a tannyelv tisztán cseh legyen, s a német nyelv is cseh nyelven adassék elő. Különös mégis, hogy némely német lapok, melyek pedig e számokat magok is közlik, ezen megbotránkoznak. Vagy talán a 26 német gyermek kedvéért a 3349 cseh német nyelven tanuljon, mint eddig?

Külföldi tanügyi szemle.

— **Poroszországban** van jelenleg 48 fő-, és 48 mellékseminarium, melyeknek főtartási költsége 194,000 tallér, s ennek $\frac{3}{4}$ -ét az állam viszi. A 48 főseminariumban van 250 tanító, kiknek díjazása 103,332 tallérba kerül. 1852-ik évben 14,637 iskolában 31,799 tanító oktatott, úgy hogy 420 lakosra egy iskola esik 104 tanonccal, és 1 tanító 81 gyermekre. Általában 2,583,565 gyermek látogatta az elemi iskolákat. A seminariumi tanfolyam 3 év és az oktatás ingyen történik. De az ifju tanítók kötelesek magokat a főtanhatóság intézkedésének 3 évre alárendölni. A tanulók nagyobb részint belakók. A katonakötelezettségre nézve könnyítő rendszabályok léteznek.

— **Berlinben** a tornászat nagymesterének és fölélesztőjének, Jahnnek emléket szándékoznak emelni.

— **Heidelbergben** az Allg. d. Lehrerztg. szerint jelenleg hat magyar tanfőrfi tartózkodik, kik államköltségen (?) utaznak cly célból, hogy a német oktatásügyről pontos ismeretet szerezzenek.

— Nápolyból írják, hogy egy új népnövelési rendölet hirdettetett ki, mely szerint minden község tartozik iskolát állítani. A szülők nem kényszeríttetnek ugyan gyermekeik iskoláztatására, de ha közsegélyre szorúlnak, ez tőlök azon esetre, ha gyermekeiket iskolába nem járatják, megtagadtatik.

— Sibiériából is egyszer örvendetes hír. Mint írják ott is nagy erélylyel fáradoznak lány- és vasárnap i iskolákat alapítani.

Üzenetek.

Pozson. Cs. S. Az előbbi megrendölés megérkezett. A példány megy.

B. Csaba. H. L. Máskor is legalább ily röviden. Külön levélben bővebben.

Nagylak. A küldött könyvecske ismertetését várjuk.

Karcag. N. S. Az ígéréstet köszönettel vesszük. A terjeszködés az előfizetők számától függ.

M. Berény. J. K. Köszönet.

Makó. V. S. A legközelebbi számban. Ebben már nem lehetett.

A Magyar nyelvészet

1861. vagy hatodik évfolyama is hat füzetben jelen meg, 35 ívet adván. Az előfizetési ár 5 fjt 25 kr. — A megrendelések **Osterlamm Károl** kiadóhoz küldendők.

Osterlamm Károlnál Pesten épen megjelent:

VALLÁSTAN.

Vezérfonál az ág. hitv. evangélikus konfirmálandók oktatásában.

Kiadta:

Stehlo András,

losonci ev. lelkész.

Ára 12 ujkr.

☞ Minden tíz példányra egy tiszteletpéldány. ☞

☞ Az „Iskolai Lap”ból még teljes számú példányok kaphatók.

Nyomatott Szegeden, Burger Zsigmondnál.